

Súd: Krajský súd Žilina
Spisová značka: 11CoP/49/2020
Identifikačné číslo súdneho spisu: 5720200957
Dátum vydania rozhodnutia: 29. 10. 2020
Meno a priezvisko sudcu, VSÚ: Mgr. Miroslav Šepták
ECLI: ECLI:SK:KSZA:2020:5720200957.1

Uznesenie

Krajský súd v Žiline, ako súd odvolací, v senáte zloženom z predsedu senátu Mgr. Miroslava Šeptáka a členov senátu JUDr. Evy Malíkovej a JUDr. Romana Tichého, vo veci starostlivosti o maloleté dieťa: B. R., nar. XX.XX.XXXX, zastúpený kolíznym opatrovníkom Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny, Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny Martin, dieťa rodičov; matky: Z. R., nar. XX.XX.XXXX, trvale bytom A., Y. XXX/XX, toho času bytom K. nad K., J. M. XX a neuvedeného otca, o návrhu starej matky Q. Y., nar. XX.XX.XXXX, trvale bytom A., Y. XXX/XX, za účasti Krajskej prokuratúry Žilina, o zverenie maloletého dieťaťa do náhradnej osobnej starostlivosti, odvolaní starej matky proti rozsudku Okresného súdu Martin č. k. 9P 48/2020-99 zo dňa 22. júla 2020, takto

rozhodol:

Rozsudok súdu prvej inštancie **zrušuje** a vec mu **vracia** na ďalšie konanie a nové rozhodnutie.

odôvodnenie:

1. Napadnutým rozsudkom Okresný súd Martin (ďalej aj „súd prvej inštancie“) zamietol návrh starej matky na zverenie maloletého dieťaťa do náhradnej osobnej starostlivosti podaný dňa 6. marca 2020 (výrok I.), žiadnemu z účastníkov nepriznal nárok na náhradu trov konania (výrok II.). V dôvodoch svojho rozhodnutia uviedol, že po vykonanom dokazovaní nemal za preukázané dôvody, na základe ktorých by mohol zveriť maloleté dieťa do náhradnej osobnej starostlivosti starej matky tak, ako to táto žiadala v zmysle ust. § 45 ods. 1 zák. č. 36/2005 Z. z. o rodine (ďalej len „Zákon o rodine“). Matka pritom v konaní tvrdila, že nie je v jej silách postarať sa o maloletého B., pretože sa stará už o 3 deti, ktoré si vyžadujú jej neustálu starostlivosť. Preto so zverením maloletého B. do náhradnej osobnej starostlivosti starej matky súhlasila. Uvedená skutočnosť však bola v rozpore s tým, čo vyplynulo z vykonaného dokazovania, a síce, že dňa 01.07.2020 sa matke narodilo ďalšie, a to Z. R.. Uvedenú skutočnosť vyhodnotil súd prvej inštancie ako rozpornú s tým, čo matka tvrdila. Zároveň z vykonaného sociálneho prieskumu v rodine matky nebolo preukázané nijaké zanedbanie starostlivosti o 3 deti, ktoré s ňou žijú v spoločnej domácnosti. Navyše, matka je s maloletým B. v pravidelnom kontakte tak telefonickom, ako aj osobnom. Na pojednávaní pred súdom sa síce vyjadrila, že sa o maloletého B. nechce starať, nemá s ním vytvorené citové putá a po pôrode dala súhlas na osvojenie, ktorý však vzala späť, no napriek uvedeným vyjadreniam tento samotný čin - späťvzatie súhlasu na osvojenie podľa okresného súdu potvrdzuje, že matka má záujem o maloletého B., čo nakoniec uviedla aj sociálnym pracovníkom. Tiež matka často cestuje do A. alebo príde stará matka k nej. Za daného stavu súd prvej inštancie konštatoval, že nemal preukázané, že by matka zanedbávala starostlivosť, medzi ktorú patrí aj kontakt s maloletým dieťaťom a taktiež zanedbáva jeho výživu, pretože starej matke pravidelne posielala podľa jej finančných možností peniaze na výživu dieťaťa a zároveň kupuje preňho oblečenie. Osobnostné predpoklady matky postarať sa o maloleté dieťa neboli spochybnené, keďže starostlivosť o 3 deti zanedbáva. To, že sa o maloletého stará stará matka, označil súd prvej inštancie za prirodzenú a bežnú pomoc v rodinách, a preto nebol dôvod na zverenie maloletého dieťaťa do náhradnej osobnej starostlivosti. V závere rozhodnutia konštatoval, že maloletá R. je taktiež u starej matky, avšak nebola jej zverená do náhradnej osobnej starostlivosti. O trovách konania rozhodol okresný súd podľa § 52 zák. č. 161/2015 Z. z. Civilného mimosporového poriadku (ďalej len „CMP“) tak, že účastníkom nepriznal nárok

na náhradu trov konania, keďže nezistil žiadne okolnosti, ktoré by odôvodňovali priznanie náhrady trov niektorému z účastníkov.

2. Proti uvedenému rozsudku stará matka (ďalej tiež „odvolateľka“) podala odvolanie, v ktorom okresnému súdu vytýkala nesprávne skutkové a právne závery. Odvolací súd žiadala, aby napadnutý rozsudok zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Zopakovala pritom, že dieťaťu jeho matka nedávala žiadnu pozornosť a lásku, ani neprejavovala žiadne city. Samotné narodenie dieťaťa bolo zlyhaním matky; maloletého splodila s iným partnerom počas krátkodobej jednodňovej známosti. V tom čase matka žila a v súčasnosti aj žije so súčasným partnerom. Matka toto poznanie sprvu tajila, neskôr sa priznala, že je tehotná s iným mužom a nie so svojím, s ktorým žila a chcela najprv, že si dieťa ponechá a po jeho narodení ho dá na osvojenie. Avšak po pôrode starostlivosť o maloletého prehodnotila, mala za to, že to nezvládne a dieťa dala starej matke, ktorá ho vychovávala od jeho narodenia až po súčasnosť. Mala vinu a taktiež ataky zo strany jej súčasného druhu, s ktorým dlhodobo žije, že dieťa nie je jeho a vykrikoval jej neveru, z ktorej vzišlo toto maloleté dieťa. Stará matka, vychádzajúc z reálneho stavu, že je v záujme dieťaťa, začala riešiť situáciu a svojím návrhom na zverenie maloletého dieťaťa do jej náhradnej starostlivosti týmto chcela zosúladiť stav faktický, kedy dieťa vychováva, so stavom právnym. Stará matka v najlepšom záujme dieťaťa sa rozhodla konať pre jeho bezpečnosť, jeho zdravie, dôstojnosť, duševný, telesný a citový vývoj. V podstate sa mohli spolu s matkou tváriť, že o dieťa starostlivosť zabezpečuje jeho vlastná matka, ale stará matka chcela veci upraviť súdom. Z uvedeného pohľadu neobstojí stanovisko okresnej prokuratúry, že z jej strany sa jedná o účelový návrh z dôvodu priznania príspevku osobe, ktorá vykonáva náhradnú starostlivosť. Toto tvrdenie označila ako nekorektné. Aj napriek tomu, že stará matka je dlhodobo evidovaná ako uchádzačka o zamestnanie, s pomocou svojej rodiny vie zabezpečiť maloletému všetko, čo potrebuje. Pri svojom rozhodovaní okresný súd pochybil aj preto, lebo nevzal v úvahu stanovisko všeobecnej lekárky pre deti a dorast, tiež správu o povesti starej matky obcou Sučany. Tieto dôkazy svedčia v prospech starostlivosti starej matky. V závere podaného odvolania stará matka vyslovila presvedčenie, že ak bude dieťa ponechané v starostlivosti svojej matky a matka sa vzhľadom k jej situácii dieťaťu nebude riadne venovať, zabezpečovať starostlivosť o neho na diaľku, nemôže zabrániť tomu, aby dieťa nebolo zanedbané a odstrčené.

3. Kolízny opatrovník, ako aj Okresná prokuratúra Martin vo svojich vyjadreniach odvolací súd žiadali, aby napadnutý rozsudok okresného súdu ako vecne správny potvrdil. Okresná prokuratúra zdôraznila, že zverenie dieťaťa do náhradnej osobnej starostlivosti inej fyzickej osoby je výnimkou zo zásady, že starostlivosť o výchovu a všestranný vývoj maloletého dieťaťa je predovšetkým právom, ale i povinnosťou jeho rodiča. Matka dokáže zabezpečiť jeho všestrannú výchovu a záujem maloletého si vyžaduje, aby vyrastal so svojimi súrodencami. Platí to o to viac, keď vo vzťahu k ostatným deťom nebolo zistené žiadne zanedbanie starostlivosti. Aj k maloletému B. má matka vybudovaný vzťah, zaujíma sa o neho pravidelnými návštevami, telefonmi, prispieva na jeho výživu i ošatenie. Tvrdenia, že maloletý B. nie je dieťaťom súčasného partnera jeho matky a o tom, že túto mal atakovať a vykrikovať jej neveru, sa javí ako účelové, nemajúce oporu ani v samotnom návrhu starej matky, v jej vyjadreniach i vo vyjadreniach matky na pojednávaní dňa 22.07.2020, ani v ostatných súdom vykonaných dôkazoch. Matka má celkovo 6 detí. Z týchto nemajú v rodnom liste uvedeného otca okrem B. ani B., W. a Z..

4. Po začatí odvolacieho konania zhlásila vstup do konania Krajská prokuratúra Žilina namiesto Okresnej prokuratúry Martin. Vo svojom vyjadrení zo dňa 14. septembra 2020 uviedla, že z realizovaného dokazovania doposiaľ vyplýva, že od narodenia maloletého je starostlivosť o výchovu, zdravie, výživu a všestranný vývoj realizovaná jeho starou matkou Q. Y.. Samotný Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Martin na základe vykonaného sociálneho prieskumu spojeného s prešetrením rodinných, osobných a majetkových pomerov starej matky v správe z 20. mája 2020 konštatoval príkladnú starostlivosť starej matky o maloletého B. a spočiatku navrhol súdu návrhu na zverenie maloletého do náhradnej osobnej starostlivosti Q. Y. vyhovieť (č. I. 72 spisu). Nielen z uvedeného dôkazu, ale aj z ďalších (správy MUDr. N. C., správy Obce Sučany) vyplynula nesporná skutočnosť, a to, že od narodenia maloletého B. sa o neho reálne riadne stará jeho stará matka a plní tak všetky povinnosti vyplývajúce zo zákona rodičom. Matka maloletého si pravidelne s ním telefonuje, osobne navštevuje v A. a je s ním v kontakte cez sociálne siete. Napriek uvedenému ale možno konštatovať, že vykonané dokazovanie nesporne preukázalo, že rodičia maloletého riadne nezabezpečujú jeho osobnú starostlivosť. Skutočnosť, ktorá nebola okresným súdom dôsledne vyhodnotená, je, že predchádzajúcim rozsudkom, ktorým bol zamietnutý návrh starej matky na zverenie maloletého B., bolo matke súčasne uložené, aby sa podrobila sociálno-psychologickému poradenstvu. Túto svoju povinnosť si však riadne

nesplnila, prítom matka maloletého si musela byť vedomá dosahu svojho konania, resp. nekonania voči orgánu sociálnej kurately pre prípad ďalšieho súdneho konania vo veci zverenia maloletého do náhradnej osobnej starostlivosti starej matky, čo nesporne preukazuje jej skutočný záujem o výchovu maloletého B. a následne i záver Centra pre deti a rodiny Trenčín, ktorý konštatoval, že súdom uložené výchovné opatrenie nespĺnilo svoj účel. Ide o ďalšiu skutočnosť, ktorá nebola súdom prvého stupňa pri posudzovaní návrhu riadne v celom rozsahu vyhodnotená. Súčasný stav, keď maloletý je de iure v starostlivosti matky, avšak de facto je od narodenia vychovávaný reálne, starostlivosť je mu poskytovaná jeho starou matkou, je do budúca neudržateľný. Ochrana záujmov maloletého si v danom prípade vyžaduje zásah súdu. Rodičovské práva a povinnosti sa totiž nedajú realizovať na diaľku prostredníctvom sociálnych sietí, ako sa matkou realizuje v súčasnosti. Život maloletého, a to až do doby nadobudnutia plnoletosti si vyžaduje a aj si bude vyžadovať v rámci riadneho výkonu sústavnej a dôslednej starostlivosti o výchovu, zdravie, výživu a všestranný vývoj maloletého dieťaťa zásah zodpovednej osoby majúcej záujem o riadne plnenie si rodičovských práv a povinností, čo v súčasnosti na faktický stav je značne komplikované. Z uvedeného dôvodu krajská prokuratúra odvolací súd žiadala, aby napadnuté rozhodnutie zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie a nové rozhodnutie.

5. Krajský súd, ako súd odvolací, preskúmal napadnutý rozsudok na základe odvolania starej matky v intenciách ust. § 65 až § 67 CMP a bez nariadenia odvolacieho pojednávania (§ 385 ods. 1 zák. č. 160/2015 Z. z. Civilného sporového poriadku, ďalej len „CSP“ a contrario) dospel k záveru, že rozhodnutie súdu prvej inštancie je potrebné zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie a nové rozhodnutie.

6. Náhradná osobná starostlivosť (zverenie maloletého dieťaťa do osobnej starostlivosti inej fyzickej osoby než rodiča) je jednou z foriem náhradnej starostlivosti (§ 44 ods. 3 písm. a/ Zákona o rodine), ktorej účelom je nahradiť osobnú starostlivosť rodičov o maloleté dieťa v prípadoch, ak ju rodičia nezabezpečujú alebo nemôžu zabezpečiť. Súd môže maloleté dieťa zveriť do náhradnej osobnej starostlivosti, ak to vyžaduje záujem maloletého dieťaťa. Právna teória, ako aj doterajšia judikatúra sa stotožňujú v závere, že tam, kde je predpoklad, že rodičia, resp. jeden z rodičov budú môcť v budúcnosti zabezpečiť osobnú starostlivosť o dieťa, nemal by súd zverovať maloleté dieťa do pestúnskej starostlivosti, ale mal by rozhodnúť o zverení maloletého dieťaťa do náhradnej osobnej starostlivosti, najlepšie príbuzného dieťaťa.

7. Súčasťou rodičovských práv a povinností je aj sústavná a dôsledná starostlivosť o výchovu, zdravie, výživu a všestranný vývoj maloletého dieťaťa, pričom rozhodujúcu úlohu vo výchove dieťaťa majú rodičia. Zverenie maloletého dieťaťa do náhradnej osobnej starostlivosti je výnimkou zo zásady, že výchova maloletého dieťaťa je predovšetkým úlohou rodičov a musí byť vždy opreté o starostlivé a spoľahlivé objasnenie tých okolností, ktoré svedčia pre záver, že žiadny z rodičov nie je schopný náležitým spôsobom zabezpečiť riadnu výchovu dieťaťa. Ak sa v konaní tvrdí, že výchove maloletého dieťaťa jedným z rodičov bráni zdravotný stav tohto rodiča, ide o odbornú otázku, na ktorej posúdenie sa spravidla vyžaduje súčinnosť so znalcom (R 64/1968).

8. Dôvody, pre ktoré je v záujme maloletého dieťaťa jeho zverenie do náhradnej osobnej starostlivosti, môžu mať objektívny, ako aj subjektívny charakter. Pôjde jednak o prípady, keď rodičia nemôžu zabezpečiť osobnú starostlivosť o maloleté dieťa, napr. z dôvodu ich neprítomnosti či zlého zdravotného stavu, výrazne nevyhovujúcej sociálnej situácie, ako aj prípady zanedbávania rodičovských práv a povinností, nezáujmu rodičov o maloleté dieťa a jeho výchovu. Ak má súd preukázané, že u jedného z rodičov nie sú predpoklady na zabezpečenie osobnej starostlivosti o maloleté dieťa, musí skúmať, či osobnú starostlivosť o maloleté dieťa nie je schopný zabezpečiť druhý z rodičov. Podmienkou na zverenie maloletého dieťaťa do náhradnej osobnej starostlivosti nie je, aby táto osoba bola zapísaná do zoznamu žiadateľov podľa osobitného predpisu tak, ako je to pri osobe pestúna.

9. Vychádzajúc z výsledkov doposiaľ vykonaného dokazovania, ako aj zhora uvádzaných dôvodov (viď bod 6. až 8.), odvolací súd dospel k záveru, že súd prvej inštancie nedostatočne zistil skutočný stav veci, v dôsledku čoho vec nesprávne právne posúdil, a to predovšetkým pre to, lebo nevyhodnotil celú radu skutočností týkajúcich sa podaného návrhu starej matky na zverenie maloletého B. do náhradnej osobnej starostlivosti. V prvom rade je potrebné uviesť, že súd prvej inštancie sa dôsledne nezaoberal motívmi, ktoré viedli starú matku k podaniu samotného návrhu, ako aj postojom matky dieťaťa, na základe ktorého s náhradnou osobnou starostlivosťou súhlasila. Pokiaľ je pravdou to, čo uviedla stará matka, a sice, že maloletý B. bol nechcené dieťa a matke uvedená skutočnosť „komplikuje“ vzťahy s jej druhom, predovšetkým z ktorého dôvodu nemá záujem vykonávať osobnú starostlivosť o dieťa,

bude potrebné ďalším výsluchom matky zistiť, či aj iné jej deti, ktoré podľa tvrdení okresnej prokuratúry nemajú v rodnom liste uvedeného otca, nezaťažuje uvedená skutočnosť a z akých dôvodov. Taktiež bude potrebné opätovne vykonať či už v rodine starej matky, resp. matky dieťaťa sociálny prieskum a zistiť ich aktuálne sociálne pomery. Pri svojom rozhodovaní súd prvej inštancie tiež musí náležitým spôsobom vyhodnotiť správu Obce Sučany (č. I. 71 spisu), ktorá v zásade pozitívne hodnotí osobu starej matky a tiež aj správu detskej lekárky, z ktorej zasa vyplýva, že stará matka sa o dieťa stará riadne (č. I. 49 spisu). Napokon sa okresný súd musí zaoberať aj vyhodnotením dopadu neúspešne vykonanej intervencie Centra pre deti a rodiny Trenčín (č. I. 85 a nasl. spisu). Odvolací súd súdu prvej inštancie pripomína, že prvoradým hľadiskom pri jeho rozhodovaní je záujem maloletého dieťaťa. V záujme maloletého v najširšom slova zmysle je, aby vyrastalo v atmosfére šťastia, lásky, porozumenia, stability, tolerancie a harmónie, aby jeho výchova smerovala k pozitívnemu rozvoju jeho osobnosti, nadania a rozumových a fyzických schopností, mravnému, duchovnému a sociálnemu rozvoju, aby bol jeho majetok spravovaný s náležitou starostlivosťou a aby boli rešpektované jeho práva uvedené v Dohovore o právach dieťaťa, ako aj v iných právnych predpisoch. Zverenie maloletého dieťaťa do náhradnej osobnej starostlivosti je inštitútom fakultatívnym, a teda úplne závisí od úvahy súdu, či toto opatrenie považuje za najlepšie a najvhodnejšie pre maloleté dieťa, t. j. či je zverenie maloletého dieťaťa do náhradnej osobnej starostlivosti, v danom prípade starej matky, v jeho záujme. Odvolaciemu súdu sa pritom javí, a to na základe doposiaľ súdom prvej inštancie prezentovaných výsledkov dokazovania, že osobná starostlivosť realizovaná prostredníctvom starej matky maloletého nie je len prirodzená a bežná pomoc tak, ako to prezentoval súd prvej inštancie a náhradná starostlivosť mohla by byť v záujme dieťaťa. V uvedenom smere však súd prvej inštancie pred svojím rozhodnutím ešte doplní dokazovanie, ktoré následne vyhodnotí. Keďže rozsah odvolacím súdom naznačeného dokazovania presahuje rámec hospodárnosti odvolacieho konania, odvolací súd podľa § 389 ods. 1 písm. c) CSP napadnuté rozhodnutie súdu prvej inštancie zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 391 ods. 1 CSP).

10. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie je viazaný právnym názorom odvolacieho súdu (§ 391 ods. 2 CSP).

11. Vo svojom novom rozhodnutí súd prvej inštancie podľa § 396 ods. 1, 3 CSP a § 262 ods. 1 CSP rozhodne aj o náhrade trov tohto odvolacieho konania.

12. Toto rozhodnutie prijal senát Krajského súdu v Žiline pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa. (§ 419 CSP)

Dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak

- a) sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov,
- b) ten, kto v konaní vystupoval ako strana, nemal procesnú subjektivitu,
- c) strana nemala spôsobilosť samostatne konať pred súdom v plnom rozsahu a nekonal za ňu zákonný zástupca alebo procesný opatrovník,
- d) v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie,
- e) rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd, alebo
- f) súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces (§ 420 CSP).

Dovolanie je prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky,

- a) pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu,
- b) ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo
- c) je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

Dovolanie v prípadoch uvedených v odseku 1 nie je prípustné, ak odvolací súd rozhodol o odvolaní proti uzneseniu podľa § 357 písm. a) až n). (§ 421 ods. 1 a 2 CSP)

Dovolanie podľa § 421 ods. 1 nie je prípustné, ak

a) napadnutý výrok odvolacieho súdu o peňažnom plnení neprevyšuje desaťnásobok minimálnej mzdy; na príslušenstvo sa neprihliada,

b) napadnutý výrok odvolacieho súdu o peňažnom plnení v sporoch s ochranou slabšej strany neprevyšuje dvojnásobok minimálnej mzdy; na príslušenstvo sa neprihliada,

c) je predmetom dovolacieho konania len príslušenstvo pohľadávky a výška príslušenstva v čase začatia dovolacieho konania neprevyšuje sumu podľa písmen a) a b).

Na určenie výšky minimálnej mzdy v prípadoch uvedených v odseku 1 je rozhodujúci deň podania žaloby na súde prvej inštancie. (§ 422 ods. 1 a 2 CSP)

Dovolanie len proti dôvodom rozhodnutia nie je prípustné. (§ 423 CSP)

Dovolanie sa podáva v lehote dvoch mesiacov od doručenia rozhodnutia odvolacieho súdu oprávnenému subjektu na súde, ktorý rozhodoval v prvej inštancii. Ak bolo vydané opravné uznesenie, lehota plynie znovu od doručenia opravného uznesenia len v rozsahu vykonanej opravy.

Dovolanie je podané včas aj vtedy, ak bolo v lehote podané na príslušnom odvolacom alebo dovolacom súde. (§ 427 ods. 1 a 2 CSP)

V dovolaní sa popri všeobecných náležitostiach podania ustanovených v § 127 ods. 1 CSP (ktorému súdu je určené, kto ho robí, ktorej veci sa týka, čo sa ním sleduje a podpísania) uvedie, proti ktorému rozhodnutiu smeruje, v akom rozsahu sa toto rozhodnutie napáda, z akých dôvodov sa rozhodnutie považuje za nesprávne (dovolacie dôvody) a čoho sa dovolateľ domáha (dovolací návrh). (§ 428 CSP)

Dovolateľ musí byť v dovolacom konaní zastúpený advokátom. Dovolanie a iné podania dovolateľa musia byť spísané advokátom.

Povinnosť podľa odseku 1 neplatí, ak je

a) dovolateľom fyzická osoba, ktorá má vysokoškolské právnické vzdelanie druhého stupňa,

b) dovolateľom právnická osoba a jej zamestnanec alebo člen, ktorý za ňu koná má vysokoškolské právnické vzdelanie druhého stupňa,

c) dovolateľ v sporoch s ochranou slabšej strany podľa druhej hlavy tretej časti tohto zákona zastúpený osobou založenou alebo zriadenou na ochranu spotrebiteľa, osobou oprávnenou na zastupovanie podľa predpisov o rovnakom zaobchádzaní a o ochrane pred diskrimináciou alebo odborovou organizáciou a ak ich zamestnanec alebo člen, ktorý za ne koná má vysokoškolské právnické vzdelanie druhého stupňa. (§ 429 CSP)

Rozsah, v akom sa rozhodnutie napáda, môže dovolateľ rozšíriť len do uplynutia lehoty na podanie dovolania. (§ 430 CSP)